Je li borba proti alkoholu opravdana!

Čuvaj se alkoholnog pića!

Čuj, što ti veli Bog:
Da možeš blažen bit',
Čuvaj se pića zlog,
Nemoj ga nikad pit!
Za sreću nezna bolju,
Već množi ti nevolju,
On skrvni bogomolju
A kvari dobro sve.

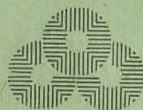
Dušmanin smije se
Paklenskom radosti;
Najjače srce, gle,
Pićem upropasti.
A muči ga sve više,
Oh, kako on uzdiše! —
Al' mu i ime briše
Iz knjige vječnosti!

Objavi ovo svud,
Da ga se čuva svijet,
Da im ne truje grud'
Taj otrov jaki, klet'

Da bi se mogli spasti
Svi ljudi te propasti,
Vodi ih k boljoj časti —
U krvi Spasovoj.

Pripjev:

Ne traži pića stog,
Dok si na zemlji toj;
Piće je sredstvo zlog,
Da skrati život tvoj.

Je li borba proti alkoholu opravdana?

Dr. med. E. Mayera

NAKLADNO DRUŠTVO, G. ŠAŠIĆ I KOMP.
NOVI SAD.

SADRŽAJ.

SLIKE.

Je li borba proti alkoholu opravdana?

Danas mnogo čujemo o borbi proti alkoholu. Radi toga se svakome pričinja, da je alkohol nešta, što je čovjeku apsolutno opasno i što se sa svim sredstvima mora pobijati. Ali mi ne ćemo alkoholu učiniti krivo, pa ćemo se stoga upitati: Ima li alkohol i dobra svojstva? Na to pitanje moramo odgovoriti jesno, u koliko je alkohol dobro sredstvo za konzerviranje (sačuvanje od kvareža) raznih stvari. Svaki liječnik uvažava alkohol kao izvrsno sredstvo raskužavanja (desinfekcije) kod kirurških (ranarskih) operacija. Od svih raskužnih sredstava za očišćenje ruku od svih klica, najbolje je alkohol. On jača tkiva i uništava sve klice. Ali ovo svojstvo uništavanja daje dovoljno razloga, da alkohol kao sredstvo uživanja ne smije uopće nikada doći u pitanje. Ako netko uživa alkohol u čistom stanju, taj od strašnih posljedica mora umrijeti.

Ali već odavno se umjelo uvesti alkohol kao sredstvo uživanja i to u obliku alkoholnih pića. Kako djeluju ta pića na ljudski organizam? Tvrdi se, da ono svojim mirisom i ukusom razdražuju živčano ustrojstvo, djelatnost srca, probavu i t. d. Alkoholna pića nisu nikakova prehranbena sredstva. Mi možemo biti bez ikakovih alkoholnih pića. Dok su vinski mošt, ječam, krumpiri, žita, riža, kukuruz i t. d. posve besprikorne, dobre i korisne živežne namirnice, to moramo reći, da je alkohol, koji se iz tih stvari proizvodi štetan, da u većim količinama

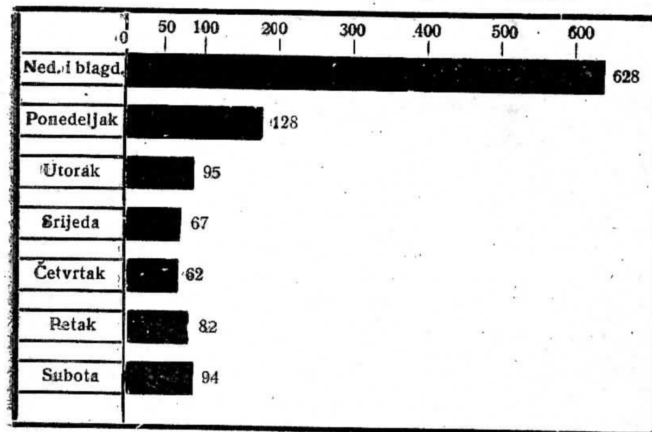
ne okrepljuje, nego upravo uništava sosku životnu djelatnost. Interesantno je, da uživanje alkoholnih pića, izaziva sve veći i jači zahtjev za njima. Ovaj zahtjev razvije se u pravu požudu, kojoj čovjek u većini slučajeva udovoljuje. Posljedice takove zloporabe alkohola ukazuju se ne samo kod potrošača, nego i kod njegove obitelji, a i same države. Tko svaki dan pije alkohol bilo u kojem mu drago obliku, on je alkoholista i ako nije pijan. Posljedice zlopotrebe alkohola očituju se u kroničnom oboljenju raznih organa, srca i krvnih žila, želuca, džigerice, bubrega, živaca i mozga. Otpornost proti vanjskim oštećenjima osobito proti bolestima daleko je manja nego kod onih, koji uopće ne piju alkohola.

Pod uplivom alkoholnog otrova često se počinjaju kažnjiva djela, a osobito nasilja i moralne razvratnosti. Izvjesne neizliječive bolesti i veliki dio duševnih oboljenja imadu svoj razlog u uživanju alkohola. Zločinci i duševno oboljeli padnu onda na teret države. Za podizanje i uzdržavanje zatvora, tamnica i ludnica, države izdaju godišnje milijune i milijune. Mnogi upućeni znadu, da bi se ti izdaci mogli znatno umanjiti, kada bi se uklonio uzrok svih tih nedaća, a to je alkohol kao piće. Pjanost prigodom izvršenja jednog zločina, ne bi smjela biti olakšajuća okolnost, nego otežujuća. Zločin se počinja u onaj čas, kada netko potpunim promišljajem prinese svojim ustima omamljujući otrov. To je sve spoznao mudri car Salamon i rekao: „Kome: jaoh? kome: kuku? kome svađa? kome vika? kome rane ni za što? kome crven u očima? Koji sjede kod vina, koji idu i traže rastvorena vina. Ne gledaj na vino kad se rumeni, kad u čaši pokazuje lice svoje i upravo iskače. Na pošljedak će kao zmija ujesti i kao aspida upeći.“ Priče Sal. 23, 29—32. Tu treba da dobrim primjerom prednjači gospodar sluzi, predpostavljeni potčinjenima, učenjak neučenim. Ali kada

oni, koji to sve znadu, usprkos svih postojećih nevolja koje nastaju od uživanja alkohola šute ili nastoje oslabiti ili izvrgnuti ruglu protivnike alkohola, onda nije čudo, da mnogi koračaju putem propasti. Danas se mogu radosno pozdraviti sva nastojanja, koja su upravljena proti zloporabi alkoholnih pića. Zanimljiva je mala rasprava „Proti đavolu pijančevanja,“ koju je napisao Matija Friedrich godine 1552. Sve što je u toj raspravici spomenuto, spada

Alkohol i tjelesne ozlede.

Od 1143 tjelesnih ozleda počinjene u danima:

i za današnje prilike. Kao što je nekada Luter vodio borbu „proti đavolu pijančevanja,“ tako treba da se ista i danas započne. Za opravdanje te borbe potrebne su činjenice. Te činjenice mogu se navesti u neslućenoj množini.

Valjda će i to, što ćemo navesti otkrivajući štetno djelovanje alkohola poslužiti, da mnogom slijepcu otvori oči, ili još više, da ga učini protivnikom alkohola i marljivim borcem protiv toga

otrova. Mi smo radosni, što možemo reći, da već danas postoje dobro organizovana društva, čiji članovi riječju i pismom, javno i privatno, vode energičnu borbu proti uživanju alkohola. Spomenut ćemo samo razna apstinentska društva, onda njemački „Plavi križ“ i t. d. I njemačko društvo za njegovanje zdravlja, koje izdaje časopis „Dobro zdravlje,“ posvećuje među ostalim mnogo pažnje raširenju istine o alkoholu. Svi njegovi članovi su trezvenjaci.

ALKOHOLNA PIĆA.

Alkohol je otrovna tekućina, pa se prema tome ne može bez životne opasnosti trošiti u koncentriranom obliku. On se uživa potanjen kao t. zv. alkoholno piće, koje se ubraja među ljudska sredstva uživanja. U glavnom imaju pivo, vino i rakija praktično značenje. Sadržina alkohola različita je kod raznih spirituoza, što se vidi iz ove tabele.

Sadrži:	alkohola
Jednostavno pivo	2 %
Plzenjsko pivo	3·4%
Staro pivo (odležano)	4 %
Kulmbaško pivo	5·5%
Porter (jako, crno pivo)	8 %
Voćno vino	5 %
Bordeaux	7 %
Moselsko vino	8 %
Šampanjer	10 %
Tokajac	11 %
Grčka vina	12 %
Madevia	14 %
Portugiško vino	16 %
Sherry	16 %
Voćna rakija	20 %
Rakija	40 %
Rakija od riže (arac)	53 %
Rum	55 %
Konjak	60 %
Likeri	65 %

U glavnom nastaje alkohol vrijenjem iz sladora, koji sadrže pojedine stvari. Vinima, koja imaju preko 15% alkohola, alkohol se dodaje. Često spominjana hranivost piva jest vrlo neznatna. Kod 3—5% alkohola imade malo ugljiko-vodika (5—6%). Ali ova navodna vrijednost hranivosti, mora se skupo platiti. Tek dvadeset litara pive sadrže toliko ugljikovodika, koliko ga se nalazi u jednom hljebu. Jednostavnim računjanjem doznajemo, da za hranive sastojine koje se nalaze u pivu, plaćamo dvanaest puta više, nego za iste sastojine u kruhu. Mjesto jednog hljeba za pet dinara, plaćamo šezdeset dinara za pivo. Iz toga razloga teško da se pivo može preporučiti kao jeftina pučka hrana. O vinu je već rečeno, da se u njega često dolijeva čisti alkohol, a u nekim zemljama došlo se u tom „umijeću“ već tako daleko, da se proizvodi umjetno vino, koje nije nikada ni vidjelo grožđe. Rakija se dobiva iz krumpira ili žita, kada provrije škrob. Miješanjem alkohola sa šećerom, vodom i mirišljivim biljevnim sastojinama, proizvode se likeri. Kod mnogih obitelji pije se poslije ručka za dobru probavu „čašica likera,“ dok bi se ustručavalo popiti običnu rakiju; a opet se i tu i tamo nalazi isti otrov — alkohol. Mnogi, koji pije vino ili pivo ili likere, ali nikada običnu rakiju, smatra se za solidnog čovjeka i možebit omalovažava rakijaša. Ali pivopija je, kako veli Dr. Bilz isto takav alkoholista kao i onaj obični rakijaš. Mnogi nikako ne će popiti svaki dan ¼ litre rakije, jer to čini samo veliki pijanac. Ali u stvari mnogi pivopija popivši svaki dan 2—3 litre pive, potroši još više alkohola, nego što se nalazi u ¼

litre rakije. Dr. Birch-Hirschfeld je dokazao, da se u *jednoj* čaši staroga piva nalazi vrlo mnogo alkoholnog otrova.

Mnogi ljudi uživaju alkoholna pića iz navike, mnogi da zaborave na svoje brige ili se razvesele. Prema potrošenoj množini omama živaca je veća ili manja. U manjoj količini djeluje alkohol uzbudljivo, što se očituje u većoj živahnosti. U većoj količini dovodi užitak rakije do besvjesti, pa i do smrti. Neposredne posljedice takove pjanosti zove student-katzenjamer; proti takovoj zloporabi tijelo se bori. Kao što u novinama možemo često čitati, često nastupa smrt od prekomjernog uživanja rakije. Evo jedan primjer:

„Prije tri godine, kandidat za bekrijskog predsjednika u Žarkovu blizu Beograda skotrljao se pod stol i više se nije ni digao. Prošle godine dogodio se isti slučaj. Ove godine, žarkovačke bekrije su opet na isti način ostale bez svoga predsjednika.

Iskupili su se oni rano izjutra i pili kako je to red i običaj na bekrijskim slavama. Prvi je podlegao neki mesarski radnik Vinko Lukačić. On je popio četiri litra vruče rakije i dva litra vina, a za tim je pojeo samo dve kisele paprike.

Učinak alkohola bio je katastrofalan. Kad se je srušio pod stol, njegovi drugovi su počeli da se smiju i pozdravili su ga sa; Živio!

Pošli su za tim da ga dignu i da ga po običaju okite vjencem paprike.

Na njihovo zaprepašćenje, Lukačić se bio ukočio. Počeli su da ga tresu i da ga bude, ali sve je bilo uzalud. Lukačić je bio mrtav.

O ovome slučaju odmah je izvješćeno redarstvo. Liječnik vračarskog kotara g. dr. Miloš Krstić izvršio je obdukciju lješa i ustanovio da je od prekomjernog pića nastupila paraliza srca i prouzrokovala smrt.

Vinko Lukačić je star 40 godina, rodom je iz Njušara kod Vukovara, gdje po tvrđenju njegovih poznanika ima obitelj i veliko imanje." (Pravda, 19. ožujka 1929. god.).

Dovoljno je 500 grama rakije, da usmrti čovjeka. Sva alkoholna pića jesu i ostaju otrov ne samo za djecu, nego i za odrasle. Kako se vidi iz daljnjega, štetne posljedice opažaju se na raznim područjima.

ALKOHOL I RADNA SPOSOBNOST.

Uvijek se mora pobijati tvrdnju, da alkohol okrepljuje. Alkohol nije nikada hranivo sredstvo, nego otrov. Njegovo djelovanje je slično kao kandžije na umornog konja. Nitko ne može ustvrditi, da se premorenom konju može hrana nadoknaditi udarcima biča. Neke činjenice mogu dokazati, da uživanje alkohola umanjuje radnu sposobnost.

Razlikujemo tjelesni i duševni rad. Za ustanovljenje radne sposobnosti mišica, služe se fiziologi točnim aparatima, koji se zovu ergografi, koje ovdje ne možemo točnije opisati. Schnyder je dokazao, da je dosta 30 gr. alkohola, da se djelatnost mišica umanji za 8%. Ova količina od 30 grama alkohola čini se intelegentnim ljudima ne samo kao umjerena, nego i neškodljiva, šta više i preporučuje se za probavu poslije ručka. Mnogi ne mogu odoljeti, da poslije ručka nešta ne popiju, ali kao što je rečeno, time se umanjuje radna sposobnost, jer alkohol slabi mišice i živce.

Petersen je statistički upotrebio rezultate jedne utrke na 100 kilometara, koja se obdržavala u Kielu godine 1908. On je došao do ovih zanimljivih činjenica: Od učesnika, koji su bili prohibicionisti (trezvenjaci) došli su do cilja 91·7%, a od alkoho-

ličara samo 45·8%, dakle samo polovica. Od njih 25%, koji su naprije došli do cilja, bilo ih je 63% prohibicionista, a 17% alkoholičara, dakle ni jedna trećina.

Prema tome se kod svih onih, koji tjelesno rade može poprimiti, da alkohol umanjuje njihovu radnu sposobnost, dakle okolnost, koja kod mnogih znači gubitak na kapitalu. U jednoj ciglani je brojenjem ustanovljeno, da su alkoholičari svršavali manje rada nego oni, koji uopće nisu pili.

O utjecaju alkohola na duševni rad ima vrlo mnogo rasprava. Takovi pokusi — to leži u prirodi same stvari — provađaju se vrlo teško. Navesti će mo nekoliko značajnih primjera. Smith je u fiziološkom laboratoriju Kräpelinove klinike u Heidelbergu proveo pokuse o učenju na izust brojeva i to, neko vrijeme kod onih, koji ne piju, a onda kod onih poslije uživanja alkohola (oko 40—80 g.). Ispočetka se pokazala malena razlika djelatne sposobnosti pod utjecajem alkohola, ali poslije su se pokazale znatne razlike. Nastavljanjem pokusa pokazao se porast djelatne sposobnosti kod nealkoholičara. Posle uživanja alkohola ukazao se znatni pad. Do posve sličnih rezultata došao je onda Kürz kod zbrajanja brojeva. I pokusi sa računanjem u glavi sa učenicima, pokazali su neposredno poslije umjerenog uživanja alkohola porast radne sposobnosti, ali već poslije jednog sata, a još više poslije dva ili tri sata, zaostala je radna sposobnost iza onih, koji nisu pili.

Razni učitelji i školski ravnatelji istraživali su, u kakovoj vezi stoje sposobnosti učenika sa potrošnjom alkohola. Kod toga se razlikovale većinom tri grupe: Učenici sa dobrim, dovoljnim i nedovoljnim uspjehom. Svaki puta se nesumnjivo dokazalo, da što su učenici pili manje alkohola, da su imali bolje uspjehe, a što su ga više uživali, uspjesi su bili slabiji.

Nikada se ne može dosta savjetovati, da se učenicima dozvoli uživanje bilo kakova alkohola. Za nježni dječji organizam, alkohol je otrov za tijelo i duh. Nije čudo, kada odrasla mladež, osobito akademska u pijenju stvara čudesa. Stoga se može najsrdačnije pozdraviti činjenica, da se antialkoholni pokret sve više širi među đaštvom. Roditelji, učitelji i odgojitelji treba da upotrebe svaku priliku, da djeci savjesno predoče štetnost i opasnost alkohola, a prije svega, da dobrim primjerom sami prednjače. Samo tako se može zapriječiti širenje toga zla.

U borbi za opstanak izvuče alkoholičar uvijek kraći kraj. Kada je taj slučaj u miru, kako je tek onda, kada narodi u krvavom ratu mjere svoju tjelesnu i duševnu snagu. U budućem ratu prema tvrdnji ekskralja Vilima II. pobjediti će onaj narod, koji uživa najmanje alkohola. Kako vidimo, rezultati znanstvenog istraživanja daju mu pravo.

—▬—

ALKOHOL I BOLEST.

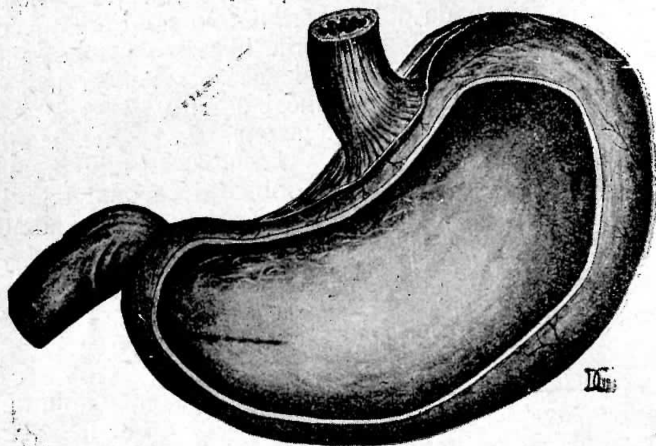
Uživanjem alkohola, osobito neumjerenim, ne pogoršavaju se samo već postojeće bolesti, nego se rađaju i nove. Radi se o posve izrazitim oblicima bolesti. Najštetnije djeluju žestoka pića i pića sa velikom sadržinom alkohola, a manje n. pr. pivo. Ovo posledнje djeluje škodljivo više posredno.

Poznat je promukli glas pijanca. On nastaje od kroničnog katara grla uslijed neprestanog draženja vratnih sluznica uživanjem alkohola.

U želјucu može nastupiti isprva akutna, a poslije kronična promjena sluznice i to trajnim zapalenjem. Probava postaje sve slabija. Često, osobito ujutro nastupaju grčevi i povraćanje. Slične promjene nastupaju i u crijevu. Posljedice nedostatne prehrane odmah se opažaju na jadnom i mršavom izgledu

pijanca. Otrovani i omamljeni probavni organi ne mogu obaviti urednu probavu i upijanje hrane.

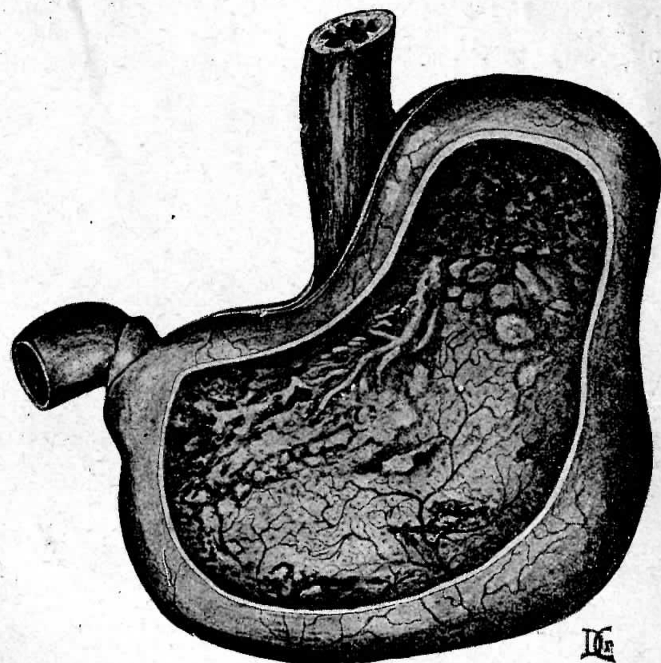
Kada alkohol dođe u krv, raziđe se krvnim sudovima po cijelom tijelu. Stijene sudova izobliče se; dolazi do tako zvanog ovapnjenja. Taj proces ovapnjenja je proces izliječenja bivše upale stijena u sudovima. Ali jer organizam ima koristi samo od

Slika 1. Normalni želudac.
Prorez je načinjen tako, da se vidi i unutarnja sluzna koža.

elastičnih sudova, to ovapnjenje znači uvijek opasnost za zdravlje i za život. Takova ovapnjenja osobito su opasna, ako se nalaze u srcu ili u mozgu. Srčana ili moždana kap često iznenada učine kraj životu. Uživanjem alkohola može oslabiti i muskulatura srca, a i srce se može izobličiti naslagom sala. Jasno je, da srce, čije su mišice obložene salom nije kadro, da obavlja ogroman posao, koji mu je priroda opredjelila. Osobito jako raširenje srca, tvori tako zvano „Monakovsko pivsko srce." Ovdje je proširenju srca osim alkohola krivo uživanje množine pivske teku-

ćine. Dok je normalno srce veliko kao šaka, to ima i takovih srca, koja su velika kao volovska. Poremećenje optoka krvi sa svim teškim simptomima, često se pojavlja kao posljedica uživanja alkohola; još spominjemo teško disanje, srčane napade, smrtn

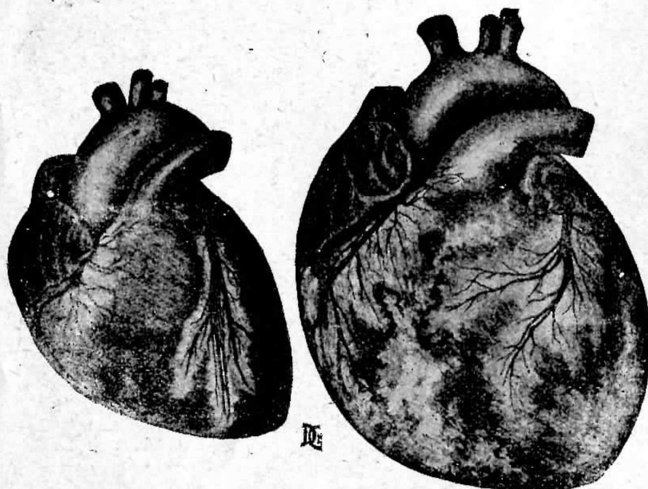
Slika 2. Želudac pijanca.
Promatrajmo promjenji oblik želuca. Prorez daje pogled u unutrašnjost želuca. Sluznica je djelomično namrskana, djelomično natečena i upaljena, a krvni sudovi su jako rašireni.

strah, vodenu bolest. Mnogi navodno jaki (u istini teški bolesnici) umiru iznenada od teške grješke na srcu.

Džigerica služi za čišćenje krvi od otrova. Dok ovaj organ ispočetka naglo raste, to naskoro nastupa

jako stiskanje. Ćelijice i krila džigerice su se upalila, a zamjenjuju ih nesposobna spojna tkiva. Obična posljedica toga jest trbušna vodena bolest. To je bolest teška i neizlječiva, te za nekoliko godina nastupa smrt. Iz toga razloga umiru mnogi pivari i gostioničari, razmjerno još vrlo mladi.

Slično je i kod nasmežurane džigerice, koja izaziva prekomjerno uživanje alkohola. Takovi bolesnici često strašno se pate, dok im se ne smiluje smrt.

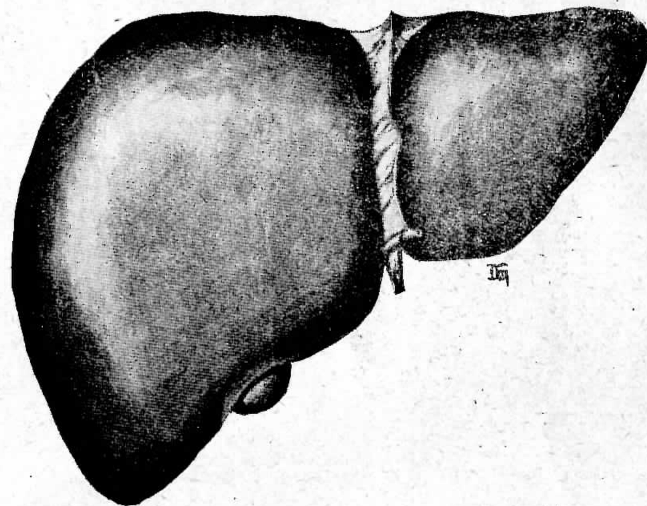

Slika 3.
Normalno srce.

Slika 4.
Proširenje srca i salom obraslo srce pijanca.

Vrlo važno je poglavlje o živčanim bolestima, koje su izazvane uživanjem alkohola. Centralni živčani sistem, koji se sastoji iz mozga i hrptenjače, sličan je telegrafskoj postaji. Tu vidimo električnu centralu sa svim potrebnim, često vrlo malim dijelovima, onda žice, koje idu preko ze alja i mora i stoje u vezi sa drugim stanicama. Sa ovom pored-

bom možemo si najbolje predoćiti sliku o finom rasporeďaju živaca i živčanih ćelija. Već prema veličini razora u centrali ili u dijelu koji proizlazi iz nje, ukazati će se više ili manje loša funkcija. Zdrava živčana ćelija stoji u poredbi prema razorenoj u bitno drukčijem odnošaju. Razorenje jedne živčane ćelije znači izostanak djelomične duševne djelatnosti.

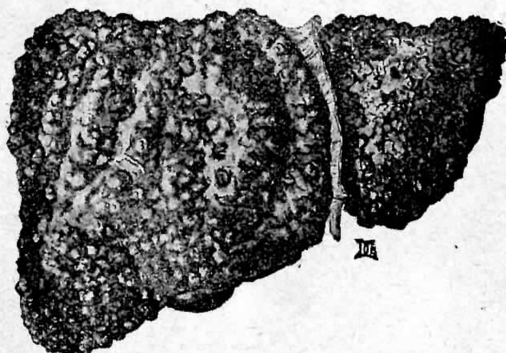

Slika 5.
Normalna džigerica Pogledaj glatku stranu.

To se može kod svakog pijanca lako opaziti. Što više živčanih elemenata je razoreno kod pijanca, to biva siromašniji duhom, dok napokon ne naliči tupoglavoj životinji.

Ali uživanju alkohola mogu se pripisati i druge živčane bolesti lokalne i opće prirode, kao upala živaca, osobito očiju, živčana slabost do najtežih duševnih bolesti; četvrtina svih duševnih bolesti dolazi od alkohola. Pijansko ludilo ili delirium

sastoji se u tom, da žrtva pati od straha. Kraj bolesnika navodno marširaju bijeli i crni čovuljci ili parcovi i miševi, dolaze jatimice kroz prozor, kroz vrata ili ispod postelje. Hoppe je priopćio, da je u Pruskoj umrlo godine 1904. 1001 osoba od deliriuma; 1905. 1008; 1906. 1132; 1907. 1203; 1908. 1157; 1909. 1086; 1910. 826. Vidljivi nazadak godine 1910. čini se da je sakrivio radnički bojkot rakije radi povišenja poreza. Od 1157 ljudi umrlih godine 1908. bilo je u starosti od 15—30 godina njih 57, od

Slika 6.
Džigerica pijanca.
Organ je vrlo stisnut i namržuran, a djelomice izobličen.

30—60 godina 932, od 60—70 godina 131, a preko 70 godina 37.

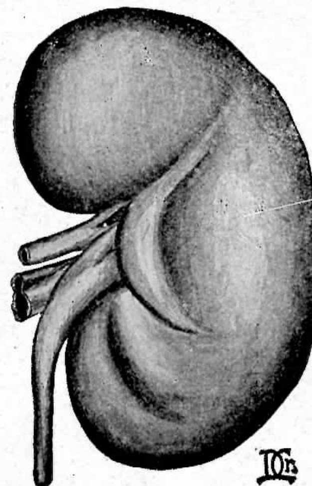
Još se mora spomenuti bolest, koja je vrlo raširena i koja nemilo pustoši, od koje godišnje umiru hiljade i hiljade; to je plućna tuberkuloza ili sušica. Ovoj bolesti podlegne najlakše slabi organizam. Ali jer alkohol potkapa tjelesne snage, to je jasno, da se na taj način otvara sušici put. Konobari i nadglednici gospodarstva sačinjavaju 40—50% onih, koji umiru od sušice.

Pijanci su mnogo više izvrgnuti upali pluća i

lakše joj podlegnu nego drugi. Tako isto stoji i sa drugim bolestima, osobito koje su akutne. Tijelo alkoholičara je preslabo, a da bi moglo teškim bolestima biti otporno.

ALKOHOL I ZLOČINI.

Ne prođe ni jedan tjedan, da novine ne donesu jedan ili više zločina, koji su počinjeni u pi-

Slika 7.
Normalni bubreg.

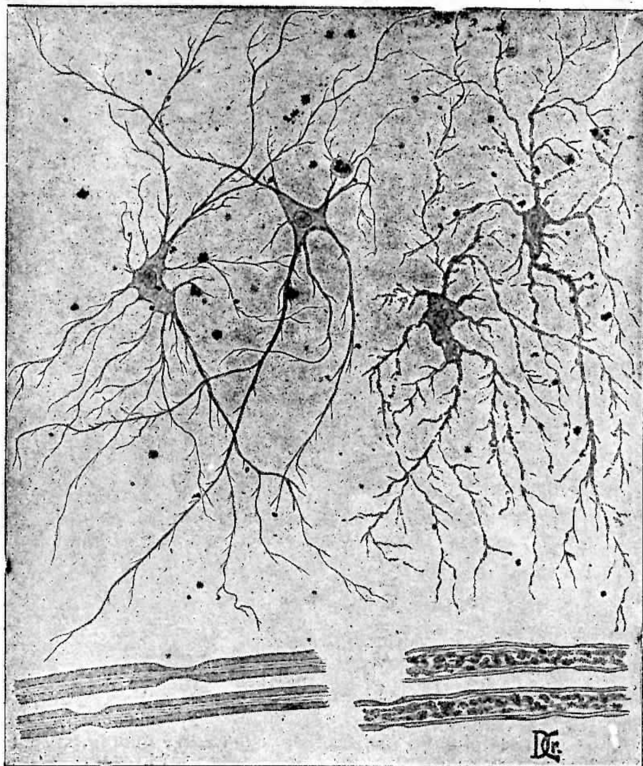

Slika 8.
Pijančev bubreg, stisnut i kvrgav.

janstvu. Evo nekoliko primjera:

Aarau, 23. studena. 26-godišnji oficirski sluga Oto Schenkel, rodom iz Rautenberga u Hanoveru, pritvoren je u četvrtak ujutro u vojarnom zatvoru, jer je pijan halabučio. Kada je u čeliju opet počeo galamiti, pošli s k njemu dva poručnika, jedan kapral i jedan redov, da ga opomenu na mir. Pija-

nac je oko sebe bijesan udarao nožem. Poručnik Bucher dobio je četiri uboda u prsa, poručniku

Slika 9a i 9b. Slika 10a i 10b

Slika 9a. Normalne čelije sa svojim razgranjenjem. Slika 9b. Normalne živčane niti jako povečane. Slika 10a, Izobličene živčane čelije jednoga pijanca djelomice odebljale, djelomično prekinute. Slika 10b. Izobličene niti, jako povečane.

Mülleru odsječen je vršak od prsta. Kaplar Erni dobio je dva vrlo opasna uboda u trbuh, a redov

Rogger lako je ozleđen u licu.

Juvisy, 17. srpnja. Luđačkim činom jednoga pijanca francuskoj avijatici je ugrabljen jedan od njenih najboljih lijetača. Jučer navečer navalio je na otvorenoj cesti pijanac Henry Bidy, koji je već često puta kažnjen, na avijatičara Henry-a Jourdana, koji mu je dolazio u susret i zadao mu nožem nekoliko teških udaraca, da je za nekoliko kratko vrijeme umro. Međutim se na licu mjesta sakupila masa ljudi, koja je na ubojicu navalila i teško ga zlostavila. Samo energičnim istupom policije zapriječeno je, da ubojica nije linčovan.

Köln. Kölnski porotni sud osudio je na smrt nadničara Knoppa radi umorstva. Optuženi je bio pijanstvu odan čovjek, koji je sa svojom obitelji živio u neprestanoj svađi. Jednoga dana poslije oštre bračne svađe pograbio je svoga petogodišnjeg sinčića i izbodavši ga bodežom, objesio ga u ormar.

Svaki oprezni čitatelj novina, može lako naći još mnogo sličnih slučajeva i u našoj zemlji.

Čitajući u dnevnoj štampi mnoge kriminalne slučajeve, pada u oči, da sam zločinac ili njegov branitelj ističu kao olakotnu okolnost pijanstvo uslijed prekomjernog uživanja alkohola. Statistika dokazuje, da se među svim apšenicima nalazi veliki broj alkoholičara, t. j. takovih, koji su prigodice ili iz navike uživali alkoholna pića. To potiče na razmišljanje! Nesumnjivo ne bi mnogi došli u zatvor, da nisu bili pod uplivom alkoholnog otrova. Ali mi ćemo pomoću drugih statistika razjasniti unutarnju vezu između uživanja alkohola i zločina. Po Baeru godine 1876. nalazilo se u kaznionama njemačkog carstva pijanaca (u postocima) između 17.155 muških kažnjenika i 7392 muških apšenika, koji su osuđeni radi slijedećih nedjela:

A. Kažnjenici:

Vrst zločina	Pijanci iz navike	Prigodni pijanci	Ukupno
Tjelesne ozlede	20·3	54·1	74·4
Grabež	29·5	39·3	68·6
Ubojstvo	26·1	37·1	63·2
Blud i silovanje	23·4	36·9	60·3
Krađa	26·2	24·3	50·5
Pokušaj ubojstva	19·8	31·0	50·8
Palež	24·7	22·9	47·6
Umorstvo	19·1	27·0	46·1
Krivokletva	12·7	13·9	26·6
Drugi razni zločini	21·0	21·2	42·2

B. Apšenici:

Vrst zločina	Pijanci iz navike	Prigodni pijanci	Ukupno
Zločini proti ćudoređu	20·5	56·5	77·0
Otpor proti vlasti	8·3	68·2	76·5
Tjelesna ozleda	12·0	51·4	63·4
Grabež	25·0	33·3	58·3
Nasilje	3·2	51·1	54·3
Buna i ustanak	17·6	35·3	52·9
Palež	26·1	21·7	47·8
Krađa	11·6	20·3	31·9
Prevara, krivotvorenje	10·6	14·1	24·7
Drugi zločini	15·4	37·0	52·4

Marthaler je sastavio statistiku o predmetnoj temi o kažnjenicima i radničkim kućama u kantonu Bern godine 1892. Prema toj statistici počinjeno je 68% zločina pod utjecajem alkohola. Kod polovine tih 68% bio je alkohol najveći krivac, dočim je kod druge polovine znatno doprineo nedjelu. Interesantno je, da se alkoholni slučajevi odnose 23% na žene, a 77% na muškarce.

Kao što je u Njemačkoj, isti je slučaj više-manje i u drugim zemljama. Grabež i razbojstvo, palež i ćudoredne zločine počinjaju najviše pijanci iz navike. Naprotiv prigodni pijanci počinjaju najviše u pijanstvu tjelesne ozlede, smetanje mira i otpor proti vlasti. Iz statističkih podataka jasno se vidi, da t. zv. umjereno uživanje alkohola dovodi mnoge ljude na put zločina. Isprva se piju male količine alkoholnog pića, koje proizvode izvjesno uzbuđenje. Veće količine prouzrokuju klonuće mozga i živaca. Ćudoredne snage postaju sve manje. Pojmovi o pravu, redu, poštenju i t. d. postaju sve nejasniji, tako, da se pijanac sve lakše podaje nasilju i zločinu. Svakako je istina, da su mnogi nevaljani događaji počinjeni bez utjecaja alkohola; ali kako gornje statistike dokazuju, ostaje još dosta zločina, kojima je direktno ili indirektno povod u alkoholu.

Mnogi, koji su na koncu tjedna primili svoju plaću, ne znaju za veći užitak, nego da jedan dio primljene plaće potroše za alkoholno piće. U alkoholnim raspoloženju ti ljudi bivaju veseli i raspušteni. Sumnjive šale, uvrede, svađe i prepirke, koje se napokon izrode u ispade, to su obične posljedice tih zabavá. Od 1115 tjelesnih ozleda počinjeno je po Kurzu 66·5% u gostionici a ostalih 33·5% na cesti, u slanu, u radionici ili drugim mjestima. Razne statistike jasno dokazuju,, da je većina tjelesnih ozleda počinjena u nedjelju, i to poprečno 30-40% više, nego u druge dana u tjednu. „To je dan Gospopinov!“ S pravom je rekao jedan protivnik alkohola, da je alkohol Gospodin, koga svi obožavaju.

U ovom poglavlju moramo spomenuti još jednu žalosnu činjenicu, naime samoubojstvo izazvano uživanjem alkohola. Mnoge, preko sedamdeset godina unatrag opsežne statistike dokazuju, da se između potroška alkohola jedne zemlje i broja samoubojstava može povući stvarna paralela.

Zakonodavne vlasti raznih država uvidjele su, kakova opasnost znači alkohol za pojedinca, za

obitelj i za državu. U nekim gradovima djelimično je zabranjeno točenje alkohola, a u drugim posvema. Bojazan, da će radi te zabrane izvjesne industrije biti oštećene ili uništene, nije bila opravdana. Prema dosadašnjim iskustvima o zabrani točenja alkoholnih pića to je bio pravi blagoslov, pa i onda, ako se radilo samo o zabrani točenja na dan isplate. Prijave radi uvrede i otpora, uhapšenja radi pijančevanja nedjelom, znatno su se umanjile; u jednoj američkoj državi moglo se dapače ustanoviti umanjenje duševnih bolesti.

Obzirom na činjenicu, da alkohol mnoge osobe dovodi na put zločina i time se državnom gospodarstvu nameću veliki izdaci morale bi nadležne vlasti biti sklone svim nastojanjima protivnika alkoholnih pića, naime uklonjenju alkohola kao sredstva uživanja. To je tim potrebnije, što iz raznih zemalja imamo dokaze, da se blagostanje jedne zemlje povećava, što je u njoj manji potrošak alkoholnih pića.

ALKOHOL I NEMORAL.

Mračno poglavlje iz povijesti čovječanstva jest nemoral, koji se najteže očituje u prostituciji t. j. u nemoralu koji se tjera obrtimice. Iako su za te prestupke predviđene policajne kazne, ipak prostitucije ima svagdje. U svrhu bolje kontrole, vlasti su na mnogim mjestima preduzele reglementiranje i kasarniranje toga sramotnog zvanja. Ali mora se navesti, da se mnogo više žena bave prostitucijom nego što je zapisano u redarstvenim registrima. A kod toga, javno je mnjijenje uvijek protiv prostitucije. Takova žena smatra se, kao nečasna; ali ne čovjek, koji se upušta sa prostitutkom. Dvojni moral je rak-rana današnjega društva.

Na sreću već dulje vremena postoje društva,

kojima je svrha pobijanje prostitucije. Svaki moralno besprikorni čovjek, koji do sebe drži, zaprepašten će od sebe otkloniti mogućnost jednoga nečasnog čina. Ali u izvjesnom duševnom raspoloženju, ne će biti tako strog moralista. To raspoloženje stvara prečesto ono zlo, o kojemu iznosimo toliko poraznih činjenica, a to je alkohol. To vrijedi osobito na području prostitucije. Dr. Laquer veli: „Uslijed svojih psihičkih djelovanja, koja slabe gospodstvo volje i uviđavnosti, potičući životinjske nagone, alkohol u seksualnom životu ima ulogu opasnog poticatelja i svodilje.“ Poznato je, da uživanje alkohola uzbuđuje sve nagone, a osobito spolni nagon. Nastupa i oslabljenje mozgovne djelatnosti. On oduzimlje razum i osjećaj časti. Profesor Forel veli: „Ovo oslabljenje je krivo, da probuđeni i razdraženi seksualni nagon, koji po sebi nastoji da dođe do udovoljenja, uslijed pijanstva sebe znatno pojačava.“ Pod utjecajem alkohola mnogi muškarci podaju se prostituciji. Osim sramote obeščašćenja mora mnogi snositi i posljedice svoga pada, naime zarazu sifilisom, triperom ili čankirom, kojima su zaražene skorom sve prostitutkinje. Svaki liječnik znade, kakovu nevolju unosi sifilis ili triper u obitelj tako zaraženih ljudi. Po statistici Dr. Langsteina bilo je od 178 osoba — između njih 74 đaka, 3 gimnazijalca — 43% muškaraca i 90% žena pod utjecajem alkohola, kad su se spolno zarazili. Bez obzira na činjenicu, da je alkohol veliki uzrok prostitucije, mora se nažalost ustvrditi, da baš učeća mladež čini najveći kontigenat širenju prostitucije i spolnih bolesti. Tome je bezsumnje razlog u prekomjernom uživanju alkohola i navikama pijančevanja. „Sifilis i triper,“ veli Dr. Kräpelin „dobiju mladi ljudi i časnici većinom u pijanstvu. Dalekosežna lakoumnost, kojom mnogobrojni običavaju završiti svoje pijanke sa prostitutkama i tako se prevare za sreću svoga života, po-

tresno djeluje na liječnika u ludnici, koji vidi toliko snažnih ljudi ginuti od paralize."

I u krugovima mladih trgovaca i zanatlija običajno je uživati mnogo alkoholnoga pića. Osobito poslije raznih pučkih svečanosti nastupa strašan razvrat. Usred bijela dena nalazi se na zabavištima kupovno bordeljsko osoblje, vrebajuči, da u svoje mreže ulovi koju žrtvu. U mnogim gradovima upotrebljava se u gostionama ženski personal samo zato, da goste drži na što veći potrošak alkohola. Kako se često događa, da alkoholom razdraženi muškarci od tih ženskinja traže, da se podadu njihovim nemoralnim željama!

Ali žrtve prostitucije i njenih posljedica ne postaju mnogi samo radi prekomjernoga uživanja alkohola, nego se zbiva i obratno. Poznato je, da su bordeli samo onda rentabilni, ako mušterija ima istodobno mogućnost neograničenoga uživanja alkohola. Čini se, da obe stranke ne nalaze zadovoljstva, sve dok se svijest ne zamagli.

U jednom predavanju naveo je profesor Forel način i u neku ruku, vrstu recepta, kako razvratnici svoje žrtve, dotada nevine djevojke zavedu. Spočetka se piju laka alkoholna pića i jedu se paprena jela kao gulaš, a iza toga dođu jaka vina i likeri. Tako i najpoštenije djevojke dođu do pada. Stoga neka se žene i djevojke čuvaju poziva na piće. Uživanje prve kaplje alkohola često je prvi korak nemoralu. Koliko djevojaka zahvaljuju svoju dozivotnu nevolju pogreški, koju su počinili u alkoholnoj omami! Stideći se svoje pogriješke, djevojka se ne usuđuje povratiti u čestito društvo, nego se često povrati u griješni život, jer javno mijenje žigoše samo ženu, a ne muškarca, koji ju je ponizio i njenu čast uništio. Nažalost! Kolike hiljade i hiljade žrtava alkohola i prostitucije padaju godišnje u grob! Predstoji još teška zadaća, da se ukloni rak-rana ljudskoga društva.

ALKOHOL I POTOMSTVO.

Zloporaba alkohola, ne dovodi samo pijanca do raznih bolesti, nego ona tereti i njegovo potomstvo; drugim riječima, djeca pijanca ne mogu se smatrati kao zdrava, nego uvijek više-manje bolesna. Da nisu u svom životu okušali ni jednu kaplju alkohola, pokazuju na razne načine teška poremećenja u svom organizmu, hvala alkoholnim grijesima njihovih otaca. Sama pomisao na tako dalekosežne posljedice treba da potiče na borbu proti tom zlu.

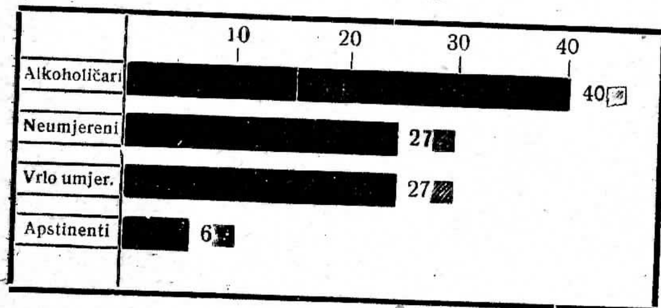
Mi znademo, da svako živo biće postaje od muške i ženske klice. Kakogod su ti elementi sićušni, iz njih se tajanstvenom procedurom razvija cijeli ljudski organizam. Njezi novorođenog čovjeka mnogi upotrebljavaju najveću brigu. Ali nažalost malo se pazi na dalekosežne posljedice rađanja. Glavni uvjet za zdravo biće jest zdrava klica, a to znači, zdravlje roditelja. Uživani alkohol raziđe se po cijelom tijelu i utječe na najnježnije ćelije i klice; klice se izobliče. Kod razvoja novoga bića pokažu se onda strašne posljedice, kao pečat nasljednog opterećenja, Prema istraživanju profesora Demme umrlo je od potomstva alkoholnih familija 50% od slabosti, preko 30% bilo je slaboumnih i kržljavih, a samo 17% bilo je normalnih. U poredbi sa ovim pokazuje potomstvo umjerenih obitelji obratnu sliku, t. j. sve do 18% bilo je posve zdravo. Prema istraživanju Dr. Legraina pokazalo se nasljedno opterećenje potomstva alkoholnih obitelji iz raznih generacija ovako: 21% bilo je prerano rođeno ili mrtvo ili je umrlo skorom poslije poroda, većinom u grčevima, 79% bilo je životno sposobno, ali više-manje izrođeno, naime 30% pijanaca, 50% slaboumnih, 10% zločinaca, 20% padavičara i histerika, 21% umobolnih, 14% tjelesno slabih i tuberkoloznih. Strašno je velik procenat slaboumnih i idiota. Prema

tvrdnji Dr. Pollitza pokazalo se, da su od 9000 idiota u Njemačkoj bila 8000 djeca alkoholičara. To su strašni rezultati! Tko se usuđuje kod toliko zla progovoriti riječ u prilog alkohola?!

Već je spomenuto, da alkoholičari mnogo lakše postanu žrtve sušice te živčanih i duševnih bolesti. Zanimljiva je statistika profesora von Bunge o potomstvu alkoholičara. Pokazalo se, da ako oci uživaju svaki dan samo malo alkohola, da djeca daju mnogo veći procenat umobolnih i sušičavih, nego ako oci nisu svaki dan pili ili se uopće klonili pića. Ako su oci svaki dan pili prekomjerno alkohola, to je potomstvo bilo znatno jače opterećeno duševnim bolestima i sušicom. U posljednjim slučajevima bio je broj nasljedno opterećene djece dvostruko tako velik kao broj nasljedno opterećene djece od umjerenih otaca.

Alkohol i sušica.

Od sušičavih bili su

Vrlo je važno ustanovljenje o porastu nesposobnosti žena da doje svoju djecu, ako su oci tih žena pili alkoholna pića. Prema statističkim podacima profesora von Bunge mogu kćerke umjerenih alkoholičara u poprečno 90% slučajeva dojiti svoju djecu. Ali ako su oci dotičnih žena bili neumjereni

potrošači alkohola ili moguće pijanci, onda je njih samo 10—30% bilo kadro dojiti svoju djecu. Ovdje se može još spomenuti, da su majke tih žena bile sposobne dojiti. U ovim slučajevima vidi se jasno izrođenje alkoholičareva potomstva.

U vezi sa ovim istraživanjima učinio je profesor von Bunge još druga zanimljiva otkrića. Tak je pronašao, da je porastom nesposobnosti žena do doje svoju djecu poraslo i pogoršanje zubi. Prema onima za dojenje sposobnih žena imale su one za dojenje nesposobne za polovinu više trulih i neu valjanih zubi. Ova činjenica potvrdila se jednako i svim dobama starosti. Iako porast nevaljanih zub ima danas i mnogo drugih razloga, to ipak iz prikazanoga izilazi, da je alkohol već u klici pogubno djelovao. To je tim vjerovatnije, jer je čitav niz istraživanja dokazao štetan utjecaj alkohola na zube alkoholičara. Tko hoće da sačuva svoje zube i zube svoga potomstva, taj neka izbjegava alkohol!

Iz navedenoga mogu se stvoriti razni zaključci. Ovdje ćemo istaknuti samo ovo. Ako na osnovu dovoljnog statističkog materijala steknemo uvjerenje, da alkohol djeluje pogubno na potomstvo alkoholičara, zar da se posve ne napusti uživanje toga strašnog otrova? Po svijetu hoda toliko duševnih i tjelesnih bogalja, koji svoju žalosnu sudbinu nisu sami skrivali, ali svoju nevolju zahvaljuju alkoholnom grijehu svoga oca. Mjesto da su sami korisni članovi ljudskoga društva, oni padnu na teret drugih. Pitamo još jedanput, kako može netko uoči tako poraznih činjenica imati vajne smjelosti, da uzvisuje tako zvane radosti, koje pruža alkohol?

U današnje vrijeme borbe konkurencije stanje alkoholičarskih potomaka vrlo je nepovoljno. Od svoga oca dobivaju naslijeđe, koji ih poslije u životu više-manje teško tereti.

Radosna je pojava, da se u raznim mjestima

organiziraju društva, koja su započela borbu proti alkoholu. Ali i svaki pojedinac, koji dosada nije bio upućen u ove stvari, mora u toj borbi sudjelovati. Već je skrajnje vrijeme, da se probudimo iz nehaja. Svatko treba da na svom mjestu bude borac proti alkoholizmu, t. j. da poučavanjem otkriva štetne posljedice alkohola, a prije svega da dobrim primjerom sam prednjači.

Alkohol i narodno gospodarstvo.

Osim šteta koje smo spomenuli kao posljedice uživanja alkohola, ima još i takovih, koje se ukazuju na području narodnoga gospodarstva. Ta oštećenja ne terete samo pojedinog alkoholičara, nego i cijelu državu. Mnoge obitelji potroše za alkohol više, nego je potrebno, često desetinu godišnjeg prihoda. Naravno, da se onda može manje trošiti za stan, odijelo, hranu, za korisne knjige, bolju izobrazbu djece i t. d. Statistički se može dokazati i to, da kod većih izdataka za alkoholna pića, bivaju manji izdaci za druge životne potrebe, a naročito za stan. Alkoholizam i nevolja sa stanovima je za onoga koji znade šta je to, vrlo ozbiljna stvar. Možemo izračunati, koliko godišnje iznosi svakidanji izdatak za alkoholna pića od „samo“ nekoliko dinara. Nažalost, kod mnogih je običajno, da kod boljih godišnjih prihoda razmjerno previše izdaju za alkoholna pića. Gotovo se čini, kao da mnogi svoj ideal vide u tome, da si mogu priuštiti mnogo alkoholnoga pića.

Kako se ti izdaci nakupe, vidi se iz slijedećih statističkih podataka sastavljenim na osnovu podataka Ministarstva Poljoprivrede i Voda i Financija prosječna godišnja proizvodnja i potrošnja *vina* za godine 1920. 21. i 22. iznijela bi na 8,389.074 hektolitara. Po pokrajinama: Hrvatska i Slavonija 993.000 hektolitara; Vojvodina 692.000 hl; Srbija sa Južnom

Srbijom 770.000 hl.; Dalmacija 457.000 hl.; Slovenačka 565.000 hl.; Bosna i Hercegovina 103.000 hl.; Crna Gora 5000 hl.; Proizvodnja vina u bocama, u 8 takvih tvornica, iznosi godišnje 293.000 boca.

Godišnja proizvodnja *piva* u 38 tvornica piva iznosi 1.000.000 hl.

Proizvodnja rakije. U cijeloj državi računa se da ima na 100.000 pecara rakije. U Hrvatskoj se, u 25.000 pecara proizvede godišnje 170.000 hl. rakije; u Bosni i Hercegovini, u 8.000 pecara 87.000 hl.; u Dalmaciji, u 1.000 pecara 3.000 hl., u Slovenačkoj, u 1.000 pecara 23.000 hl., u Srbiji, u 60.000 pecara 326.000 hl., svega 612.000 hektolitara u cijeloj državi.

Pored toga postoji u našoj državi 7 industrijskih i 75 poljoprivrednih tvornica, koje zajedno proizvode godišnje 370.000 hl. čistog alkohola. Na izradnji pića od umjetnog alkohola po tvornicama likera i špiritusa upotrebi se 134.000 hl.

Koliko se popije godišnje.

Ukupno uzevši popije se u zemlji godišnje prosječno:

Vina	3.580.074 hl.
Piva	1.000.000 hl.
Vina u bocama i šampanjca	2.000 hl.
	293.000 boca
Rakije	612.000 hl.
Umjetne rakije i likera . .	402.000 hl.
Čistog alkohola	134.000 hl.

Zagreb i Beograd uzimaju vidno učešća u potrošnji alkohola. Beograd za godinu dana popije oko 16,800.000 litara alkohola, Zagreb popije oko 6,000.000 litara alkohola, a Novi Sad 1,500.000 litara alkohola.

Sedam milijardi za alkohol.

Ako ove količine predstavimo u vrijednost

dinara, i ako računamo litar vina 10 dinara, litar piva 10 dinara i litar rakije 20 dinara. a likera i fina vina po 50 dinara — cijene koje potrošač u *detalju* obično plača — izlazi da naš *alkoholni budžet* iznosi: 3.580,074.000 dinara za vino, jednu milijardu za pivo, za rakiju 1.222,000.000 dinara, za umjetne rakije i likera oko 2.020,800.000 dinara, i za vino u bocama i šampanjac deset miliona dinara. Svega za 559,607.400 iitara u vrijednosti 6.822,074.000 dinara — blizu sedam milijardi dinara — više od polovine državnog budžeta.

Ovo se popije u 15.280 gostiona i bezbroj drugih prodavnica i dučana, koje u ovaj broj nisu uračunate.

Ako sračunamo potrošnju na glavu, onda izlazi da se potroši godišnle na svako lice u zemlji:

Vina 30 litara, 300 dinara, u čistom alkoholu 3 litra.

Piva 8·5 litara, 170 dinara, u čistom alkoholu 0,425 litra.

Rakiju 8·5 litara, 170 dinara u čistom alkoholu 3,55 litra.

Svega 47 litara, 555 dinara, u čistom alkoholu 5,975 litara.

NARODE!

Popio si za blizu sedam milijardi dinara alkoholnih pića, koja su te bacila u zločin, blud, raskašnost, blato, koljužu, sirotinj bjedu, a

POMISLI:

Koliko bi podigao domova, da opskrbiš ratničku siročad, invalide, uboge i sirote, pa onda humana (čovjekoljubiva), kulturna i dobrotvorna društva, čitaonice, čega sve nemaš, ali imaš bezbroj prodavnica *alkoholnih pića*;

Koliko bi podigao stanova, da smjestiš radničke i činovničke porodice, koje bez krova nad glavom propadaju na ulici ili po bijednim, nezdravim i tuberkuloznim daščarama (čatrljama);

Koliko bi kaldrmisao (popločio) ulica, podigao parkova, kupališta, igrališta da živiš kao čovjek, da te ne guši prašina, prljavština i kužan zrak, koje tebe i tvoje najmilije bacaju u čeljusti ***tuberkuloze*** i dr. bolesti;

Pomisli dobro narode, koliko bi blagostanja nanio sebi za nesavjesno bačenih sedam milijardi dinara za *alkoholna pića!* Car Vilim rekao je god. 1911. u pogledu budućeg rata u jednom govoru prigodom posvete pomorske škole u Mürwiku: *„Onaj narod, koji najmanje troši alkohola, on će pobjediti.“* Mjerodavni krugovi neka si zapamte ove riječi!

Alkoholista nema ni volje ni sposobnosti za rad. *„Plavi ponedeljak“ je poslovičan.* Zašto? U ponedeljak se događaju mnoge nepravilnosti, koje imadu svoj korijen u prekomjernom uživanju alkoholnih pića u nedelji.

Statistika nesreća dokazuje, da se u ponedeljak događa najviše nezgoda i nesreća. Oprez u posluživanju strojeva i sigurnost postupanja nisu u ponedeljak bili kao inače, a to radi uživanja alkohola u nedjelju. Naročito zaposleni u pivovari mnogo doprinose povišenju nezgoda. Tu se mora spomenuti, da pivarska industrija nije opasnija nego rudarski posao, graditeljski i rad u kamenolomu. I tu je krivac alkohol, koji namještenicima u pivovari stoji uvijek na raspolaganju. Statistika nas uči, da alkoholičar kod svih nesreća najviše strada kod smrznuća. U svome pijanom stanju on je neosjetljiv prema vanjskim utjecajima temperature. Prema navodu onih, koji tvrde, da alkohol grije, morali bi baš pijanci

biti najviše zaštićeni od smrzavanja. Bolesničke blagajne i blagajne društava za osiguranje od nezgoda najviše trebaju oni, koji piju alkohol.

Stalnost države ovisi o pojedinim obiteljima, to ona ima opravdana interesa na blagostanju pojedinih obitelji. A šta prouzrokuje pijančenje oca obitelji? — Slabo zdravlje djece, koja prije ili kasnije umru, a djelomice padnu i državi na teret, mjesto da joj koriste kao dobri radnici bilo u kojem zvanju. Prema Flügge-u spadaju u savremene nevolje n. pr. godine 1900. u Češkoj živih 25.000 pijanaca, koji imaju oko 75.000 djece. „75.000 djece zametnutih u pijanstvu," veli spomenuti autor, „a odgojenih u alkoholnoj pari! Tko ne zastrepi, kada samo pomisli na te srašne brojke? — Samo 58% djece alkoholičara dožive starost od jedne godine, prema 86% djece trezvenih roditelja; u svemu umire godišnje 400.000—450.000 dojenčadi; k tome dolazi još 60.000 mrtvorođenika. Svake godine pola milijuna mrtvaca! O Bože, smiluj nam se, i oprosti nam našu sukrivnju!"

Po tvrdnji Pfleiderera iznosi u Njemačkoj godišnje pomor radi direktnog upliva alkoholizma najmanje 50.000, dok pomor od sušice iznosi okruglo 43.000 Flügge tvrdi, da alkoholizam ima tri do četiri puta toliko žrtava kao svi ratovizajedno. Po njemu umire samo u sedam evropskih država godišnje 520.000 od alkohola. U ratu 1870—71 izgubila je Njemačka 28.000 ljudi, koji su umrli od posljedica ozleda. Ako usporedimo sve ove rojke, onda vidimo, da rat nije najveće zlo koje muči čovječanstvo, nego alkohol.

Zemaaljski sudao Dr. Popert izračunao je broj Hamburžana, koji svake godine radi alkohola dolaze pred suca na najmanje 2260, što je gradski sirotinjski proračun opteretilo godišnje sa najmanje jedan milijun maraka. U samo četiri hamburške

bolnice liječilo se u dvanaest mjeseci 1417 osoba radi prekomjernog uživanja alkohola.

Nebrojene žrtve alkohola primaju godišnje naše bolnice, ludnice, kaznione i tamnice. Svi se oni više-manje uzdržavaju na račun države. I za to mora građanin plaćati svoje poreze. Kako bi bolje bilo, kada bi se troškovi za spomenute zavode u koliko se odnose na alkoholičare, mogli upotrebiti u opće korisne svrhe! Kako pojedini alkoholičari opterećuju državu, navesti ćemo primjer, koji spominje i Lombroso. Jedne novine pišu o tome ovo: „Prije nekih trideset godina, istraživao je K. L. Dugdale mnoge kaznione Sjedinjenih država Sjeverne Amerike. U jednoj kaznioni našao je šest kažnjenika obitelji Jukes. To mu je palo u oči i on je počeo tu obitelj istraživati. Posao mu je olakšala okolnost, što su Jukesi u nekom udaljenom kraju dugo vremena živjeli u nekoj vrsti zajedničkog gospodarstva, međusobno se ženili i rijetko se rastavljali. Rodoslovlje te obitelji moglo se pratiti sve do neke Ade Jukes, koja je rođena godine 1740., a umrla je prije stotinu godina. Ona je bila poznata kao jaka alkoholičarka i svršila je svoj život kao skitnica. Moglo se ustanoviti, da je prošlog stoljeća živjelo njenih 834 potomaka.

Dugdale je mogao doznati životne prilike od 709 tih Jukesa. Te prilike bile su strašne. Od njih je 106 rođeno kao nezakonito, 181 se podali prostituciji, 142 su bili prosjaci i skitnice, u ubožnicama je umrlo njih 64, dočim su 76 bili zločinci iz navike. Među posljednjima bilo je sedam ubojica. Ti ljudi ispaštali su u svemu 116 godina zatvora, a 734 godina su primali javnu potporu. Tako su tijekom 75 godina stajali državu ni više ni manje nego šest i pol milijuna dinara. Naročito je važna okolnost, da je izrođenje i zapuštenost rasla od generacije do generacije. U petoj generaciji nije

između 1740 rođenih potomaka Ade Jukes bilo više nijednog vrijednog i poštenog čovjeka, svi muškarci su bili zlikovci, a žene prostitutke.“

Svakako oporezovanje alkohola donosi državi znatan prihod. Ukupni potrošak alkohola — za užitak i industrijalne svrhe — iznosi godišnje 559,607.400 litara. To znači da na jednu glavu odpada preko 43 litre. Ako na jednu zdjelu vage stavimo primitke, a na drugu zdjelu izdatke za žrtve alkohola u bolnicama, ludnicama, kaznionama i t. d., nadalje troškove za ogromno činovništvo u tim zavodima, onda nema dvojbe, da će se tezulja vage prikloniti strani alkohola. Dobitak države u ovom pogledu je samo prividan; uistinu postoje ogromni gubici. Uviđavni dobro spoznaju opasnosti alkoholizma.

Na koncu moramo upozoriti narodnosnu činjenicu, da neke države već poduzimaju korake, da podupire pokrete za ograničenjem proizvoda alkoholnih pića; radnička osiguranja mnogo terete stavke prouzročene prekomjernim uživanjem alkohola. Radi se o nekim ustanovama zakona o osiguranju. Tamo je ustanovljeno, da se pijancima mogu dozvoliti izvjesne činidbe, i to namještenjem u zavodima za liječenje od pijanstva. Svaka općina, svako sirotinjsko udruženje ima pravo u tom pogledu stavljati predloge; prema ustanovama pravila za osiguranje, moraju se ti predlozi uzeti u pretres. Kakogod je ta ustanova dobra, to ipak mislimo, da joj na putu stoji velika zapreka. Ta zapreka sastoji se u neznanju mase o pravoj vrijednosti alkohola. Tu je potrebno razjašnjenje. Baš vodeći duhovi našega društva treba da svoju dužnost vide u tome, da otkriju sve opasnosti alkohola, a prije svega, da prednjače u suzdržavanju od alkoholnih pića.

LIJEČENJE PIJANSTVA.

Mnogi koji robuju alkoholu uvidio je, što je razlog njegovoj nevolji. On bi poslušao savjet svojih prijatelja i okanio se pića; ali uvijek ga u slabom času nadvlada zlo. Pijanac ima tako oslabljenu volju, da se vlastitom snagom više ne može okaniti alkohola. Da se alkoholisti izliječe od pijančevanja, često se pokušalo, neke lijekove ili praške sasuti u alkoholno piće, i to sa znanjem ili bez znanja alkoholiste. Ali sva ta sredstva pokazala su se kao bezuspješna ili zdravlju škodljiva. Najbolje je, da se pijanca otpremi u tako zvani zavod za liječenje od pijanstva. Takovih zavoda ima danas u drugim zemljama mnogo. U potrebnom slučaju može se dobiti obavjest od mjesne oblasti ili liječnika. Liječenje mora trajati kroz mjesece. Bolesnik se u tim zavodima ući svladati se i svoje nagone obuzdavati. Razumije se, da se ozdravljenik iza svoga otpusta iz zavoda mora zauvijek okaniti alkoholnog pića. Najmanja količina može opet, kao što se to već desilo, u njemu probuditi staru pogubnu strast. U ostalom je postupak liječenja u svim gorespomenutim zavodima jedan te isti.

Time nije rečeno, da je u drugim već postojećim zavodima bilo nemoguće liječiti pijance. Sve ovisi o dobroj volji i spretnosti vodećih ličnosti. Problem je isti kao u zavodima za umobolne. I Forel je ispočetka mislio da je u njima nemoguće provesti posvemašnju apstinenciju, dok je nije napokon proveo u svojim zavodima i u tome je naročito kod svojih učenika kao i u dalekim krugovima našao sljedbenika. Ja mogu iz vlastitog iskustva reći, da stvar ide mnogo lakše nego mislimo. Stoga smatram posve neopravdanim, kada se uvijek polazi sa stanovišta: Mi ne možemo u našim kaznionama, zatvorima i ludnicama provesti uspješnu apstinenciju, mi moramo imati zavode za pijance, koji treba da

osnuje općina ili grad. Ja sam mišljenja, da je lakše u postojećim zavodima kakovi već bili, postepeno uvesti uspješni postupak apstinencije, nego stvoriti nešto posve nova. Ovo stanovište ima tu prednost, da svatko, tko ima samo malo volje i spretnosti, može u svom mjestu odmah početi sa radom i ne treba čekati, da mu drugi pomognu.

Za bolje razumevanje donosimo ovdje prikaz principa, kojih se drži liječilište za pijance u Lintorfu pod upravom pastora Kruse i Dr. med. Schenka. „Liječenje se počinje sa stanovišta, da je kronički alkoholizam bolest, kod koje osim lične krivnje postoji i društvena krivnja, a osobito naslijeđena sklonost, bolest, koja se može izliječiti preboljenjem zadobivenih organskih oštećenja, a to svijesnim odgajanjem bolesnika za apstinenciju i podizanjem cijele osobnosti.

Bez ikakova predbacivanja svi uživaju srdačnu njegu i liječničku pomoć, odgojnu snagu riječi i čina, pouku, predavanja, te opravak i rad na svježem zraku. K tome dolazi dušobrižničko nastojanje, bez ikakova narivanja. Ali jer bi uspostava samo tjelesnog zdravlja malo vrijedila, kada bolesnik ne bi došao do čvrste odluke, da je alkohol zlo i otrov, to kako naglašuje pastor Kruse, samo izgradnja slobodne savjesti koja se pouzdaje u Boga, pruža stalnost na novom putu napretka i života.“

Štamparija Milutinović i Vajzer, Novi Sad.

